

libertijn

Humanistisch jeugd-
en jongerenblad

redactie-adres:
Postjeskade 43 I
Amsterdam 17

Postgiro: 13.82.77.7

redactie:
M. Westeneng
H. van Weely
H. Nuij

eindredactie:
A. van Hees
Th. van Beek

abonnementsprijs:
f 5,75 per jaar
(voor donateurs méér)
losse nummers 65 cent

advertentietarief
op aanvraag

1e jaargang nr. 3
maart 1967

verschijnt maandelijks

Naar een „Libertijns Trefpunt”

Er zijn twee bladen voor humanistische jongeren, te weten, laten we ze noemen in de volgorde van leeftijd:

„TREFPUNT”, uitgegeven door de H.J.B., en „LIBERTIJD” (tot voor kort nog geheten: „Humanistisch Jeugd- en jongerenblad”), uitgegeven door jongeren binnen 't H.V.

Als u nu naar de titel van dit ingezonden stuk kijkt, heeft u niet veel fantasie meer nodig om te weten waar de schrijver dezes heen wil! Inderdaad, u raadt het goed. Maar voor u „Nee, dat nooit” begint te zeggen, graag nog even dit:

Er zijn dus twee humanistische jongerenbladen. Verspilling natuurlijk! Nee, da's niet waar, ten minste niet als je 't zo simpel stelt. Die bladen zijn allebei op een eigen manier ontstaan en ontleen daar een zeker bestaansrecht aan. Zo'n blad bouwt een zekere traditie op, en die gooi je nou niet zo maar een-twee-drie overboord. Natuurlijk niet! Ik weet dat tussen de beide bladen — c.q. de er aan ten grondslag liggende verenigingen — wel eens dingen zijn voorgevallen die, laten we zeggen, „minder prettig” waren, zonder dat er — gelukkig hoor! — ooit sprake was van ruzie of iets dergelijks. Maar er kan een moment komen dat je je afvraagt: „Moeten we er niet 'ns overheen stappen?” Een humanist is toch niet iemand die ommezet in wrok. Dus de H.J.B. nou maar opheffen, en laten opgaan in die andere club? 't Spijt me, waarde lezer, u vergist zich! O, dus net het omgekeerde? 't Spijt me wederom; u begrijpt m'n bedoeling nog niet helemaal. Mag ik u proberen uit te leggen wat mijn voorstel behelst? Welnu:

De redakties van de twee bladen steken de koppen eens bij elkaar, en bezien wat de mogelijkheden zijn van een fusie der beide bladen. Ja, maar dan..., hoor ik al mompelen. Nee, ik bedoel precies wat ik zeg: alleen een eventuele bundeling der beide bladen, zonder dat aan de zelfstandigheid der participerende verenigingen ook maar iets worde afgedaan. In zo'n door fusie te ontstaan blad kunnen artikelen opgenomen worden, die voor beide groepen interessant zijn, naast vaste rubrieken voor de beide participanten, waarin ze hun eigen wel-en-wee kwijt kunnen. Is dat zo'n onredelijk voorstel? Eén nadeel zou kunnen zijn (en dat is dan ook het enige dat ik me kan bedenken): de eer van het eigen blad er aan geven. Maar zo kleinzielig, om hier persoonlijke ambities of i.d. in te betrekken, zijn we toch — hoop ik — niet! Verder schept de uitvoering van dit voorstel dunkt me, alleen maar voordelen. Immers, naast het ideële voordeel (waarom twee bladen uitgeven, als er toch meer is dat ons bindt, dan ons scheidt?) is er het praktische voordeel (de redactie beschikt over een groter schrijvers-potentieel, gezien de grotere lezerskring) en ten slotte het financiële voordeel, dat toch zonder meer wel duidelijk zal zijn.

Denk er eens over, schrijf er eens over, of liever: laten we het doen! Dat is de wens van iemand die het met beide verenigingen en bladen goed meent, en juist dáárom dit voorstel doet.

GUUS DEN BESTEN, Arnhem

Antwoord van de Libertijnen

De lezer zal begrijpen dat een „Libertijns Trefpunt” overwogen is, en dat „samengaan” ongetwijfeld had plaatsgevonden indien de mogelijkheid hiervoor aanwezig zou zijn. Maar men moet echter weten dat „Trefpunt” een zuivere H.J.B.-aangelegenheid is en alleen bestemd voor hen die hier lid van zijn. „Trefpunt” is een groepsblad en dient tot de instandhouding en versteviging van een band tussen de leden die verspreid zijn over heel ons land. Niet alleen de H.J.B., maar vele andere humanistische jeugd- en jongerengroepen hebben een eigen blad als interne communicatie.

„Libertijd” is echter een periodiek, bedoeld als communicatiemiddel tussen „alle” humanistische jongeren, al dan niet lid van een groep of beweging.

„Trefpunt” en „Libertijd” hebben een totaal verschillend doel die niet tot elkaar te brengen zijn.

Het is ook geenszins het doel van „Libertijd” andere „groepsbladen” op te slokken. Integendeel, een eigen groepsblad is alleen maar toe te juichen en een gezond teken voor de betreffende groep.

redactie Libertijd

prof. dr. B. Landheer
zie artikel
„Wat is privacy”

REDAKTIONEEL

Kopij moet vóór de zevende van iedere maand ingezonden zijn. De redactie gaat over tot plaatsing van de ingezonden kopij, doch de schrijver is verantwoordelijk voor z'n produkt.

Het is ook mogelijk illustraties in te zenden.

Wij verzoeken een ieder, eventuele adreswijzigingen of onjuistheden tijdig aan ons door te geven.

Libertijd biedt gelegenheid tot het plaatsen van „kleine” advertenties, tarief bij redactie verkrijgbaar.

N.B. Dit artikel staat ook opgenomen in het genoemde blad „TREFPUNT”.

wat is privacy?

Met Prof. Dr. B. Landheer heb ik over privacy gepraat. Juist met hem, omdat hij, naast zijn functie als directeur van de Bibliotheek van het Vredespaleis, doceert aan de universiteit van Groningen vanwege de Stichting Vredesopbouw. Zijn vak is: sociologie van de internationale betrekkingen, met gerichtheid op de vredespolitiek. Deze herfst is hij weer gasthoogleraar aan de universiteit van Kansas in de V.S. Bovendien verscheen van hem niet lang geleden het boek „Beeld van de toekomst”.

Hieronder volgt een samenvatting van dit gesprek, wat mij vooral in het licht van de te verwachten ontwikkelingen op technisch-sociaal gebied belangwekkend leek.

Er bestaat het woord „cybernetica”, afgeleid van het Griekse woord voor „stuurmanskunst”.

Cybernetica houdt in: de automatische controle-mogelijkheden in de techniek. Na de technische revolutie, die in het westen lang beëindigd is, komt nu de cybernetische revolutie op gang. Er komen wrijvingen omtrent het probleem: waar is de plaats van de mens temidden van alle massale registratiesystemen, gebruiksmachines, die onze in wezen eenvoudige handelingen overnemen, waardoor een verschuiving van onze aktiviteit en verantwoordelijkheid ontstaat.

Het begrip privacy, met als beste Nederlandse vertaling „privé-sfeer”, wordt zeer belangrijk.

- waar beslis ik zelf over,
- waar hebben anderen recht op, waarop ik zelf,
- moet ik meedoen met anderen,
- wat wil ik en hoe kan ik dat het beste verwezenlijken, zonder a-sociaal te zijn,
- welke invloed heeft de gemeenschap, dus de overheid, op mijn persoonlijk handelen en in hoeverre is dat gerechtvaardigd.

Privacy duidt aan: zich van het eigen wezen bewust zijn; een eigen identiteit hebben ten opzichte van de gemeenschap (waartoe men zelf ook behoort); het recht hebben op een eigen keuze.

Weinig heeft privacy te maken met alleen-zijn.

Twee mensen hebben privacy, b.v. in een hechte vriendschap of een liefdesverbintenis. Een groep van mensen kan „privacy” hebben, denk aan de nationale identiteit van een volk.

VRIJHEID

Vrijheid bezit een zwerver. Hij kan gaan en staan zoals hem zint. Maar hij is altijd gebonden aan zijn lege maag, hij moet altijd zien op de een of andere manier veilig te zijn. Vrijheid bezit iemand die hard werkt. Hij heeft altijd geld en kan er precies mee doen wat hij wil. Maar hij moet altijd van ochtend tot avond zijn verplichting t.o.v. zijn werkgever nakomen.

Vrijheid is, evenmin als privacy, geen absoluut begrip. Deze twee begrippen hebben vele raakvlakken.

Je kan in een menigte mensen, waar je nauwelijks 5 stappen voor- en achteruit kunt doen, een geheel eigen denk- en handelwijze hebben terwijl je uiterlijk dezelfde bent als al die anderen. Dat houdt ook het verschil in tussen een menigte en een massa. In een massa is ieder uiterlijk en innerlijk gelijk, worden lichaam en geest geleid door één. Als men zich bewust is van zijn eigen wezen, geeft men zich rekenschap van de omgeving en dan beweegt men zich in die omgeving in zijn hele persoonlijke betekenis en naar de aard van de omgeving. Zonder een ander te schaden, zonder zichzelf zodoende te schaden, kan men ongestoord zijn eigen gang gaan.

Dat wordt bedoeld met privacy; privacy is dat gedeelte van de mens wat hem

Ethiek

In het algemeen is ethiek de wetenschap van het menselijk gedrag (zede-gewoonte), dat gebonden is aan bepaalde normen, die niet alleen betrekking hebben op het feitelijke gedrag, maar ook op de gezindheid van het handelen. Onder normen verstaat men opvattingen over hoe men zich wel en niet moet gedragen. De normen worden ontleend aan diverse levenswaarden, die de centrale maatstaven zijn voor de beoordeling van het eigen gedrag en dat van anderen. Men onderscheidt een heteronome en autonome ethiek. In de heteronome ethiek stelt men, dat de normen zijn of worden gegeven door een onbetwistbare hoogste autoriteit (God, staat of vorst als aardse autoriteiten namens God), die men onvoorwaardelijk moet gehoorzamen. Nietzsche typeert dit in zijn „Also sprach Zarathustra” treffend met een „Du sollst”-ethiek van iemand, die terugschrikt voor zelfstandig oordelen en persoonlijk kiezen; „der tragsame Geist, dem Kamele gleich”, die neerknielt en goed beladen wil zijn. In de autonome ethiek richt men de aandacht op de mens zelf, ofwel men relateert het zedelijk-goede, dat gegeven en gebonden is aan onze existentiële werkelijkheid, maar niet aan eeuwige bepaalde waarden.

De sofisten en epicuristen vereenzelvigden het zedelijk-goede met het aangename (genot). Ook hier typeert Nietzsche weer dichterlijk een „Ich will”-ethiek van iemand, die uitsluitend zijn eigen zingenot nastreeft.

De moderne humanistische opvatting van autonome ethiek kan men karakteriseren als een „Ich muss”-ethiek van iemand, die zelfstandig en verantwoordelijk handelt ten aanzien van zijn medemensen vanuit zijn eigen inzicht in de gegeven existentiële situatie met als hoogste streefdoel het menselijk geluk. Deze „moderne” opvatting is reeds bij Aristoteles te vinden, die tevens al oog had voor de niet-etische factoren als gezondheid, welstand en schoonheid naast deugdbeoefening. Zoals Aristoteles in zijn tijd rechtvaardigheid als de hoogste deugd zag, zo zien wij in onze mondiale tijd een eventuele vooruitgang enkel als een vooruitgang, die rechtvaardigheid inhoudt voor de gehele mensheid in een zo objectief mogelijke zin.

H. NUIJ, Amsterdam

een eenvoudig
romantisch geheugen
voor y.

*die zachtgestemde avond bij
het water geleund aan onze witte
stoelen en die weer onder
breekbare luchters van sterren*

*prikkelden alle woorden
met gewichtigheid omkleed*

*op een tafel als onbekende landkaart
hebben we onze handen gelegd en
dwalend in kinderpaleizen
van zand en wollen beesten
klokken vol tijd laten spoelen
door onze verlegen vingers*

*en zo meegevend in alles was je
onder het klinken van glazen
zodat het leek of het licht zou
vergliden naar een magische tuin
maar daarna viel het laatste woord*

*en zou het afscheid in een
trein tussen vuile koffiebekers
harder aangekomen zijn?*

Hans v. Weely

WELTSCHMERZ
GEESTELIJKE ZELFMOORD
NIRWANA
KRITERIUM DER VOLWASSEN-
HEID
WEDERGEBOORTE

*Alles is niets,
Op de liefde,
De geliefden, na.
't Meest nuttige is even nutteloos,
Als het meest nutteloze.
Wat doe ik dan nog hier?
Mij achter God (mijzelf) verschuilen?
't Belachelijke spel meespelen?
Mij telkens opnieuw opofferen?
Waarvoor?
De „goede” zaak? De medemens?
Alles is immers niets!*

*Of wel?
Of niet?*

*Want zie ik,
Door het schemer van,
Mijn oogvlies, de ronding van,
De moederborst?
Is daar dan toch,
Nieuw leven dan?
Dan dit keer minder tijd verspilt,
En minder melk gemorst.*

BOB v. LEEUWEN

zijn eigen, menselijke karakter geeft. In de privé-sfeer komt iemands aard: gerichtheid, tempo, naar voren.

Ieder mens heeft zo'n privé-sfeer. Hij heeft het recht om die in stand te houden. Dat moet elk begrijpen en aanvaarden. Men moet elkaar een persoonlijke vrijheid gunnen en moet die zelf ook aandurven.

Er zal zo geen sprake zijn van „maar an doen”. Zuiver vanuit jezelf leven, met fouten, die vanzelf door het gedrag van anderen gekorrigeerd worden.

Prof. Landheer legde de nadruk op de natuurlijk, goede, regeling van het onderlinge menselijke gedrag.

Na een uitwas, b.v. een tijd waarin de kinderen enorm streng opgevoed werden, komen de individuen zelf tot het inzicht dat dit voor hen schadelijk wordt, en zullen zij hun kinderen de grootst denkbare vrijheid geven.

In een dan volgende periode zal men inzien dat dit op zijn beurt niet geheel schadeloos is en neigt men naar een vorm van opvoeding, die strenger is dan tevoren, maar veel minder streng dan weer dáárvoor.

Een konstante situatie is zodoende ondenkbaar. Altijd blijft een periode onderdeel van een ontwikkeling. Een ontwikkeling die niet naar een doel, een totaal evenwicht leidt, maar die steeds een weerspiegeling vormt van het gedrag van de betrokken individuen.

Wel is er een evenwicht denkbaar tussen het individu en het geheel. Men kan zeggen, dat deze evenwichtshouding horizontaal geregeld wordt, d.m.v. actie en reactie. Horizontaal: onderling-vrijwillig.

Beïnvloeding door medemensen doet de totale toestand schommelen. Het is in dit geval de vrije communicatie die de beweging veroorzaakt.

De psychologische tests en wetenschappelijke interviews van de man-in-the-street, in Amerika, waarbij de man, zonder voor hem enig logisch verband, het hemd van het lijf gevraagd wordt, behoren tot een verwerpelijke vorm van communicatie. Deze soort vraaggesprekken zijn weliswaar strikt wetenschappelijk bedoeld (het is overigens de vraag of ze enig bruikbaar resultaat opleveren), maar het zal op den duur de nauwkeurig bepaalde privé-sfeer, die noodzakelijk is, aantasten.

Tegenover de horizontale, vrijwillige, beïnvloeding staat de verticale beïnvloeding.

Zogauw er een verticale beïnvloeding plaats vindt, dus een toestand van druk en verzet, is er geen sprake meer van een zelfgekozen evenwichtstoestand van ieder individu. Dan neemt ieder noodgedwongen de vereiste houding aan; er zal anders weinig goeds voor hem klaar liggen. Bij zo'n verticale beïnvloeding is er geen sprake meer van persoonlijke betekenis of vrije keuze.

Als voorbeeld kunnen hier de diverse schoolsystemen dienen. Er zijn er voornamelijk, waar in een klas de leraar de dienst uitmaakt en de keuze van de leerling zich beperkt tot komen en wegblijven en dat vaak nog niet eens. Vrije uiting, meningsvorming door toetsing van andere leerlingen is, zoals in een „vrij systeem” het geval is, niet mogelijk.

Massale, verplichtende organisatie werkt moordend op de individuele en de groepsgeest en leidt tot excessen.

Prof. Landheer merkte ook op, dat vooral het overgeorganiseerde studentenleven in de V.S., waarbij b.v. een student pas in zijn 3e jaar zelf mag kiezen waar hij zal wonen, bijzonder stuitend is en veel protest verwekt.

PRIVACY IN DE PRAKTISCHE SAMENLEVING:
EEN ZAAK VAN NU EN LATER

Het teveel aan mensen, de te veel op winst uitziende industrie, de moeilijke machtspolitiek, geven geen gelegenheid tot werkelijk leven, maar werken dwingend op het gedrag van de mensen. Er zijn katastrofes mogelijk, als men denkt aan de mogelijke excessen.

Volgens Prof. Landheer beweegt de toestand zich naar een grotere privacy voor de mens in de toekomst. Er zal ongetwijfeld een protest komen tegen al te veelomvattende regelingen van bovenaf en tegen steeds strakker wordende economische dwangbuizen. Men zal de verwerkelijking van het recht op een eigen leven eisen.

Marie Westeneng

Ik en de toekomst

Het Nieuw Babylon idee van de beeldhouwer Constant Nieuwenhuis (t.w. na de komplette automatisering van de produktiemiddelen zal er een overvloed aan vrije tijd ontstaan, die de mens creatief zal doorbrengen in de daarvoor aangepaste speelsteden; de mens wordt als het zover is op zijn sluimerende creatieve vermogens gedrukt, frustraties worden daardoor weggewerkt, gezag zal niet meer nodig zijn etc.) geeft voor een heleboel mensen aanleiding tot het produceren van sombere geluiden in de trant van: „de wereld is dan toch al kapot“, „kijk naar het vrijetijdsprobleem van nu“, of „door de verveling zal er misdaad op grote schaal komen“.

Constant stelt bij deze visie voorop, dat wanneer nu met het uitvoeren van het plan begonnen zou worden, het op een grote mislukking zou uitlopen omdat het niet geschikt is voor deze wereld waar het overgrote deel van het produktieve vermogen van de mens in verband staat met de ekonomie, die ons dwingt tot een bepaalde konformiteit. Ik geloof dat een heleboel ellende (waarschijnlijk de meeste) veroorzaakt wordt door een spanning tussen de vaak uit gemakzucht aanvaarde groepsnormen en de unieke onbewust geworden eigen waarheid en daarmee samenhangende waarden.

Kritiek is zeer terecht volgens mij, als het slechts een nuanceverandering van een structuur betreft, maar de wijziging die zich volgens het Nieuw Babylon idee zou voltrekken zou een ommekeer betekenen. **N.L. in plaats van op de groep komt het accent op het individu te liggen.** De geldingsdrang die meestal samenhangt met de sociale stratifikatie, met de status (soms leidt dit tot misdaad) maakt plaats voor de uit dezelfde impuls voortkomende creatieve drang. De mens wordt door het kreëren op zijn individuele „ik“ gedrongen: een artistieke uiting, een spelinteractie of een gedachte zijn direkte uitingen van het zelf. Hij wordt door de creatie doordrongen van het feit dat hij uniek is. Hij zal daardoor het uniek-zijn van de ander tegelijkertijd ook zien. **Hieruit volgt dat er een werkelijk begrip ontstaat, dat hij de ander in zijn waarde zal laten, dat hij de ander lief zal hebben.**

In de „tussenliggende periode“ zal het accent steeds meer gelegd moeten worden op de 'kreatie i.p.v. de rekreatie. De mens zal overal vraagtekens moeten zetten, hij zal moeten diskussiëren, muziek maken, happenen, schrijven, spelen, schilderen, denken, mediteren, kortom: bewust zijn. Anders brengt diezelfde vol-automatie ons een wereld die lijkt op die welke George Orwell ons schildert in zijn boek „1984“. Een wereld waar elke individualiteit uitgeschakeld is, waar geen privacy is, en waar geen liefde zal zijn.

Harrie van der Meulen
26 februari 1967

In het Goois Nieuwsblad van 22 febr. vonden we het volgende berichtje:

HOEVEEL JAREN ZIJN WIJ JONG?

Zondagmorgen sprak in de Rozenboom voor de gemeenschap Bussum van het Humanistisch Verbond drs. Fries de Vries over „Hoeveel jaren zijn wij jong?“ „Meer dan ooit“, aldus spreker, „is de mens van deze tijd op zoek naar nieuwe normen, naar nieuwe spelregels. De jeugd gaat hierbij voorop, zij trekt de ouderen mee, voorzover die ouderen in dit opzicht jong hebben weten te blijven en openstaan voor de veranderingen, die zich aan het voltrekken zijn. De oude gezagsverhoudingen zijn aan het verdwijnen, de jeugd aanvaardt alleen nog gezag, voorzover dit erkenning verdient en redelijk verantwoord is. Zij is niet langer gehoorzaam aan het verstarde gezag, dat op autoriteit berust zonder meer. De emancipatie van de jeugd is in volle gang en onze hele samenleving ondervindt daar de weerslag van. Daarbij worden ook wel eens oude waarden overboord gezet, die behouden behoren te blijven, maar spreker vertrouwt dat het evenwicht zich wel weer herstellen zal. Dit is een verschijnsel dat zich altijd voordoet in tijden van vernieuwing“. „Echte democratisering“, zei spreker, „is het openen van nieuwe mogelijkheden. Wie hieraan mee kan werken mag jong genoemd worden, ongeacht het aantal van zijn jaren“.

Harrie van der Meulen aangenaam

Harrie van der Meulen, eerstejaars sociologie, kwam met vijf anderen in december in het nieuws, in verband met het vasten in het openbaar in Haarlem, tijdens de kerstdagen.

Na deze vasten heeft een groepje mensen in Haarlem allerlei activiteiten voortgezet, zoals het verwerven van ruimte om een soort creatieve sociëteit te vormen, toestemming voor een speakers-corner, enz.

Overal in het land werd het voorbeeld van de Haarlemmers nagevolgd en allen onderhouden nog contact.

Ziehier een van de waardevolle gedachten uit deze kringen.

MARIE

(zie artikel hiernaast)

Bekentenisje

*Ik ben een provo, ik provoceer.
U kijkt wat verbaasd,
Vraagt om uitleg,
Ik doe het ook meer zo langs
m'n neus weg.
Ik ben dan ook eer',
Een apropropo, ik
apropoprovoceer,
Dat komt minder hard aan,
Dat doet ook niet zo'n zeer,
Vat behoedzaam Uw denken,
Leid U dan zoo,
En breng U abrupt van Uw
apropo.*

Bob van Leeuwen
Amsterdam

ABSURDISME

Het absurdisme is een actuele zich ontwikkelende filosofie van sommige hedendaagse kunstenaars. De geestelijke vader hiervan is de Franse schrijver Albert Camus. In deze filosofie wordt in feite maar één fundamentele vraag gesteld, nl. is dit leven de moeite waard geleefd te worden. Het wijst hierbij op het absurde in ons bestaan. Absurd wil dan niet alleen zeggen, dat iets onmogelijk is, maar tevens dat iets met elkaar in strijd is. De absurditeit is dan groter naar mate de wanverhouding in de confrontatie van feitelijkheden (concreet) of vergelijkingen (abstract) toeneemt. De ervaring van het ontwaakte bewustzijn van het absurde in ons bestaan, kan in het absurdisme maar twee bewuste consequenties hebben, t.w. zelfmoord of opstand tegen de dood (de révolte). In de opstand tegen de dood, waarin de existentiële factor tijd als grootste vijand wordt gezien, verwerpt men de afleiding in de vorm van allerlei illusies en de hoop op een ander leven. Volharding en inzicht zijn hierbij de grote steunpilaren, hetgeen treffend getypeerd wordt in de mythe van Sisyfus, die in deze gedachten-gang als een gelukkig mens moet worden gezien, omdat hij iedere troost, iedere moraal en alle geruststellende principes weigert en bescheiden erkent dat al het menselijk denken antropomorf is. Zijn diepste waarheid zegt, dat de mens in en aan deze wereld is geketend, ofwel zonder de menselijke geest op deze wereld kan er niets absurds bestaan. Hoewel iedere moraal wordt afgevoerd, erkent het absurdisme drie grote waarden in onze existentiële werkelijkheid, t.w. opstandigheid, vrijheid en verscheidenheid. In de vragende gerichtheid van de mens wijst het absurdisme de bron van het absurde aan. De absurdistische mens erkent zijn grenzen, streeft niet naar onsterfelijkheid in welke vorm dan ook en put in zijn opstand tegen de dood het veld der mogelijkheden uit.

H. NUIJ, Amsterdam

zo de ouden zongen?

Artikel in 6 afleveringen
door: Arjen Struit

Aantekeningen bij het z.g.n. jeugdprobleem

V

Scholen en sociale voorzieningen plus goede werkgelegenheid worden als een natuurverschijnsel aanvaard. Wij kunnen ons moeilijk aan de indruk onttrekken, dat het verantwoordelijkheidsgevoel in en voor deze zaken daarmee bijzonder aan het afnemen is.

Er is een zogenaamd onvermijdelijke ontwikkeling op gang gekomen, dit geloven we althans graag, vooral als we zodoende niet in onze rust worden gestoord. Met andere woorden: er dreigt een enorm gevaar van infantilisering. Aangezien Grote Broer nog niet alle wensen kan bevredigen, treedt gemakkelijk projectie van de vage schuldgevoelens op; het lijkt soms of men blij is met om het even welke zondebok, maar in elk geval is er een aantal lieden dat de aandacht op deze wijze (onbewust?) afleidt van de kritische aktie waarin wij ons met onze neo-kapitalistische verzorgingstaak bevinden. Dat het verantwoordelijkheidsgevoel veel te wensen overlaat, mag ons beslist niet verbazen. Bedenken wij slechts, dat er twee polen kunnen worden onderscheiden, zonder welke van verantwoordelijkheid geen sprake kan zijn.

Er is allereerst het element vrijheid, dat vooral bestaat dankzij opruiming onder de kollektie vooroordelen die men vanuit zijn opvoeding pleegt mee te krijgen; men zal daar dikwijls weinig in slagen als men zich niet tegelijkertijd weet los te wringen uit de kleinerende verhoudingen die onze maatschappij nog steeds in zo grote mate telt, met name in de beroepensfeer. Het element gebondenheid is zeker even belangrijk, want men kan zich niet van vooroordelen ontdoen wanneer de kennis van zaken ontbreekt om tot een werkelijke oordeelsvorming over te gaan; kennis nu is ondermeer de ontdekking van het mogelijke binnen de beperkingen die de fysische, biologische en psychische wereld ons stelt.

Beide polen worden onduidelijk, waardoor een vacuüm ontstaat. Verantwoordelijkheid en het vermogen tot zingeving gaan duidelijk samen, terwijl in het gesignaleerde vacuüm zinloosheid en verveling (walging soms) de voornaamste kenmerken van het levensgevoel uitmaken. In het ergste geval treedt banaliteit aan de dag: de ruimte tussen leven en bewustzijn van leven en verschrompelt tot bijna niets.

Doordat hun vragende instelling is verdwenen, antwoorden sommige mensen niet meer. (Per definitie is het menselijk antwoord een persoonlijke aangelegenheid, waarin en waarmee hij zijn mogelijkheden tot individualiteit beleeft.) Het leven versmalt voor hen tot het klein gebied van uur en feit. Zo ontbreekt vaak alle gevoel van besluitvorming. Ook worden wijding, toewijding en entoesiasme (bevlogenheid, inspiratie) dan niet langer her- en erkend.

Bovendien, het nieuwe tijdperk is dat van de automatisering. Intelligente lieden hebben reeds lang van te voren gewezen op het gevaar dat ook een automatisering in de menselijke verhoudingen zou plaatsvinden als wij niet bijtijds een antwoord op deze ontwikkeling zouden zoeken. De mens lijkt in sommige opzichten beneden het peil van zijn machines gebleven, vooral wat betreft het bijsturen wanneer een ontwikkeling niet het verwachte resultaat oplevert. Zonder computers zaten we misschien al in een wereldbrand of zou bij een eventueel konflikt escalation tot de onvermijdelijkheden behoren.

Maar zijn wij al niet volop aan het „uitglijden” in de organisatie van de menselijke ontwikkelingen, waarvan de katastrofale gevolgen eerst langzamerhand duidelijk worden?

Zo ook is er bij de vloed van informatie zo weinig werkelijke communicatie, zó weinig zorg omtrent de eventuele ontvangst en integrale verwerking van het „voer”, dat wij op de meeste gebieden van evidente kontaktstoornis moeten spreken.

VI

Tot voor kort dacht men in Europa (evenals aan de andere kant van de oceaan) in de tegenstellingen van Christendom en atheïstisch kommunisme. Nu het atheïsme praktisch gemeengoed van onze samenleving is geworden, kunnen wij helderder gaan beseffen dat een eventuele zin van bijvoorbeeld onze defensie-inspanningen zou moeten zijn gelegen in de poging tot handhaving van onze moeizaam verworven vrijheid van levensovertuiging en in de ontwikkeling van verdraagzaamheid, die voor bedoelde vrijheid de waarborg zal kunnen leveren. De waardering van de menselijke persoon komt dan in het centrum van de aandacht te staan. Met andere woorden: het humanisme is ons kostelijkste erfgoed gebleken en tevens onze allernoodzakelijkste opgave.

Wat nemen wij echter waar? Beginselloze opportuniteit of (erger) onverschilligheid voor elkanders wel en wee heeft nog de overhand boven actieve onverdraagzaamheid.

Demokratie probeert een regeling van zaken te zijn waarbij ernst wordt gemaakt met de pluriformiteit van een samenleving. Thans echter dreigt zij hooguit de minste van alle kwaden te worden in plaats van een aktiverende doelstelling. De houding van de jongeren is ook hier de barometer van de mislukking der ouderen.

Het ontbreekt die ouderen overigens niet zozeer aan macht, maar deze is wellicht bijkans omgekeerd evenredig met hun gezag. Wie lang genoeg op een stoel zit, krijgt vaak alleen op grond van dit feit een comfortabeler zetel aangeboden.

Aan de jeugd worden, maatschappelijk gezien, royale kansen gegeven, maar vaak veelmeer om zich in en aan te passen dan om mee een beleidslijn te bepalen. Ik erken graag, dat ervaring een kostelijke zaak is, maar souplesse oftewel wendbaarheid (zeker geen privilege van jongeren, maar bij hen toch vrij dikwijls voorkomend) is in de nieuwe komplikaties die thans overal optreden waarschijnlijk even belangrijk.

(wordt vervolgd)

OPINIE

Voor de laatste tijd beluister ik regelmatig de radiuitzendingen van het H.V., zo ook maandagavond 6 februari toen Prof. van Praag sprak over: „Het gezicht van de Humanist”. Prof. van Praag eindigde zijn toespraak met te zeggen: „Ik sprak zoëven van een betrekkelijk klein aantal leden van het Humanistisch Verbond. Het is maar anderhalf procent van de buitenkerkelijken. Maar blijkens de Margriet-enquête zijn bijna vijf maal zoveel mensen humanist.

Dat geeft te denken. Ook aan u hoop ik”.

Ofschoon dit eigenlijk geen nieuws voor mij was, heeft het mij toch aan het denken gezet. Hoe komt dit, vroeg ik mij af, dat niet meer mensen door het humanisme worden geïnspireerd? Zouden wij als humanisten misschien op een belangrijk punt tekort schieten? Ik geloof van wel.

Als ik lees, dat bij een enquête het aantal mensen, dat beweert humanist te zijn, vijfmaal zo groot is als het ledental van het H.V., wordt er dan door het H.V. niet op gewezen, dat men humanist niet alleen kan zijn in naam, doch dat de humanistische idealen verwezenlijkt kunnen worden in een grote, „hechte” organisatie en dat voor een daadwerkelijk humanisme een goede

ook van jou
ook van jou wil ik houden
ook van jou, schoft
ook van jou, ploert
ook van jou, moordenaar
ja, ook van jou wil ik houden.

ook met jou
ook met jou wil ik dansen.
ook met jou wil ik wandelen
in gods vrije natuur
ook jou wil ik leren leven,
liefhebben.
ook jij bent mens
ook jij bent god
ook jij.

H. Nieuwland
Rijswijk

N.V.S.H.,
Verbond voor (veilig) seksueel ver-
keer

Een zaadhandelaar liet op z'n zakjes drukken:
„Na het zaaien vlug weg wezen”

op aanvraag
gratis verkrijgbaar

Postbus 114
Utrecht

Verdraagzaamheid

Het begrip verdraagzaamheid is voor velen moeilijk te plaatsen. Vooral degenen, die met volle overtuiging een bepaalde godsdienstige of politieke idee zijn toegedaan, zien in verdraagzaamheid vaak een zwakheid, omdat zij als het ware onderworpen zijn aan de demonische macht van een godsdienstige of politieke idee, die hen voor argumenten in het algemeen van andersdenkenden blind, doof en ongevoelig maakt en hen tot fanaticus verandert met zijn gesloten en dogmatische houding, die elke openheid voor de ander mist.

De superioriteit en meerderwaardigheid, die men aan een godsdienstige, politieke of wetenschappelijke waarheid toekent, verhinderen meestentijds zonder meer de medemens, die de betreffende waarheden niet delen en erkennen, te respecteren. Iedereen is geneigd door zijn overtuigd zijn ten aanzien van een bepaalde zaak fanatiek te worden. Dit moeten wij ons ten eerste bewust zijn. De zelfkritiek kan de bewustwording van onze neiging tot fanatisme ondersteunen. Vooral in de zelfbewustwording is ons de kracht van het begrip verdraagzaamheid gegeven, nl. zichzelf zijn en de ander in zijn anderszijn kunnen respecteren als medemens. Het respect voor de ander als medemens moet ons behoeden voor een gevoel van superioriteit en meerderwaardigheid, die ons ertoe brengt de ander te zien en tegemoet te treden als onzedelijk en intellectueel minderwaardig, omdat deze niet dezelfde ideeën koestert. Het zichzelf zijn houdt in, dat elke overtuiging, die men voor onwaar houdt, kan en moet bestrijden met argumenten, die de doorslag moeten geven. Het is zedelijk verwerpelijk, dat een godsdienstige, politieke of wetenschappelijke idee in een nietsontziend ijveren ontvaardt, die gepaard gaat met onderdrukking, terreur, vervolgingen en oorlogen.

H. NUIJ, Amsterdam

libertijn

f 5,75

per jaar

postgiro

13.82.77.7

financiële basis noodzakelijk is? Dat men niet humanist kan zijn voor zichzelf alleen doch slechts door zijn overtuiging naar buiten uit te dragen en samen met anderen te bouwen aan een gemeenschappelijk ideaal?

Er is zeker reden tot voldoening over hetgeen in de afgelopen jaren door het Humanistisch Verbond tot stand is gebracht (erkenning als gelijkwaardige levensovertuiging, geestelijke verzorging in het leger, zendtijd voor radio en t.v.), doch dit zijn redenen temeer om met nog meer energie door te gaan op de ingeslagen weg, omdat nog slechts de fundamenteën zijn gelegd, maar het gebouw zelf nog niet is verrezen. Het valt mij bijvoorbeeld bij gesprekken met niet-humanisten altijd weer op, dat heel velen niet of nauwelijks weten, wat humanisme inhoudt en niet bekend zijn met het bestaan van het H.V. of de doelstelling hiervan en dus niet kunnen weten welke geestelijke waarde het humanisme ook voor hen zou kunnen hebben.

Ik ben daarom voor een beter opgezette propagandakampanje, niet om een zo groot mogelijk aantal mensen met alle geweld over te halen zich bij het Humanistisch Verbond aan te sluiten, maar omdat een bewuste keuze voor het humanisme slechts mogelijk is na grondige informatie.

Als ik lees, dat het zondagmorgenkwartiertje destijds een gemiddelde luisterdichtheid van 300.000 mensen had, dan zou een stap in deze richting al worden gemaakt door elke radio-uitzending b.v. als volgt te eindigen: „Wilt u iets meer weten over het Humanistisch Verbond en zijn doelstellingen? Schrijft u dan een briefkaartje naar het adres van het Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. U krijgt dan alle gewenste gegevens thuisgezonden”.

Verder bestaat bij velen de opvatting, dat humanisten een élitegroep zouden vormen. Maar zoals Prof. van Praag in zijn radiotoespraak zei: „Humanist zijn is geen kwestie van intellect, maar van vitaliteit, van levenswil, van bereikbaarheid tot avontuur. Het is de gezamenlijke taak aanvaarden om het leven leefbaarder te maken. Het gaat niet alleen om een individuele beslissing, maar om een gezamenlijke taakvervulling; om de samenwerking in de praktijk van hen, die neen zeggen, zowel tegen het dogma als tegen de wanhoop, omdat zij ja zeggen tegen het menszijn”.

Daarom moet er, dacht ik, ook meer de nadruk op worden gelegd, dat humanisme beslist geen „moeilijke zaak” is, maar een levensovertuiging kan zijn voor iedereen en dat het er daarbij helemaal niet toe doet op welk trapje van de maatschappelijke ladder hij (of zij) staat.

Een gedeelte van mijn kritiek richt zich daarom ook tegen het onlangs opgerichte humanistische jeugd- en jongerenblad „Libertijn”. Het is, dacht ik, te veel op een intellectuele leest geschoeid, wat het voor een gemiddeld lezerspubliek een beetje moeilijk verteerbaar maakt. Het blad wil o.a. voorlichting geven, aktueel en progressief zijn, maar deze drie elementen mis ik toch wel in „Libertijn”. Wil het blad veel jongeren bereiken, dan dienen de stukjes naar mijn mening in een wat gemakkelijker leesbare stijl te zijn geschreven en meer in de interessensfeer van jongeren te liggen. Hopelijk zal de HJG Eindhoven hiertoe enkele positieve bijdragen leveren.

Tot besluit zou ik willen zeggen: het feit, dat het Humanistisch Verbond slechts 15.000 leden telt, zou voor alle humanisten een uitdaging moeten zijn. Ik ben ervan overtuigd, dat Nederland een veel groter aantal potentiële humanisten herbergt en ik hoop, dat vooral veel humanistische jongeren eraan zullen meehelpen, dat te bewijzen!

Eric Schoonlingen

Uit: „Gazetje”, H.J.G.-Eindhoven

Trainingsweekend gespreksleiders Rotterdam

In het weekend van 25/26 februari werd in de lokalen van de H.J.G. in Rotterdam een geslaagde training voor gespreksleiders gehouden o.l.v. J. de Leede. Deelnemers uit Eindhoven, Haarlem, Rotterdam, Utrecht en Vlaardingen hadden een onderwerp voor discussie voorbereid. In een bijzonder goede sfeer werden de verschillende discussies gevoerd en deskundig beoordeeld. De deelnemers hebben iets van gespreks- en diskussietechniek opgestoken en weten waar ze literatuur hierover kunnen vinden. Nu hebben ze een aanloop om in hun eigen groep een gespreksgroep te beginnen.

Het is van harte te hopen dat de Werkgroep Jeugd en Jongeren, die het initiatief tot deze korte, intensieve training had genomen, door het tot nu toe bevredigende resultaat aangemoedigd wordt om zoiets vaker te doen, en dan het liefst in de lokalen van de Rotterdamse H.J.G. Daar heerste een prettige sfeer, de inrichting is fantastisch en de mensen die de zorg hiervoor hebben zijn reuze aardig. Ze hebben er wat voor over.

Dat moet trouwens ook van J. de Leede gezegd worden. Hij heeft de deelnemers in staat gesteld om zich te verdiepen in de problematiek van het groepsgesprek, waar ook een soort nazorg d.m.v. een enquête, bijhoort. De Leede houdt o.a. ook kursussen voor gespreksleiders in verschillende gemeenschappen, op langere termijn. Speciaal voor jonge, drukbezette mensen heeft hij de stof gekomprimeerd tot de duur van 1 weekend.

Ik zou de lezers willen aanraden om dit berichtje in 't achterhoofd te houden zodat ze weten over wat voor plezierige zaken het gaat wanneer het volgende trainingsweekend aangekondigd wordt door de Werkgroep Jeugd en Jongeren.

Marie Westeneng

libertijn

postgiro 1382777

f 5,75 per jaar

libertijn

**zet u
zelf
eens
op de
bon!**

**Aan: Vrij Nederland,
Raamgracht 4, Amsterdam-C.**
Gelieve mij ter kennismaking en
vrijblijvend 10 achtereenvolgende
nummers van Vrij Nederland te
zenden. Voor dit proefabonnement
zend ik u f 3.50 / per postwis-
sel of postgirorekening 135176 /
Gem. Giro A'dam V 900

Naam: _____
Adres: _____
Plaats: _____
Datum: _____

**NEEM NAAST UW KRANT
VRIJ NEDERLAND**

ter informatie

Van de *S.V.H.G. „Socrates”* (voor wie het niet mocht weten: een studentenvereniging van het humanistische geslacht) ontvingen we het altijd lezenswaardige orgaan *Drupelsteen*. Daarin lezen we o.m. dat de afdeling Groningen confereerde op Schiermonnikoog. In het artikel *Muziek en Moraal* (M. 't Hart) stond een opvallende opmerking terzijde: „Vroeger moest je om iemand voorgoed te bekladden zeggen: hij gaat met zijn buurvrouw naar bed. Tegenwoordig is het in verschillende kringen voldoende om van iemand te zeggen: hij stemt V.V.D., en hetzelfde effect is bereikt. Wij zijn geen seksuele hypocrieten meer, maar wel politieke hypocrieten geworden.”

Van de *H.J.B.* en haar afdelingen hebben ons helaas geen berichten bereikt. Nu hopen we maar dat het alle afdelingen naar den vleze gaat.

De *Jongerengroep Gemeenschap Utrecht* maakt bekend dat men in de komende tijd iets gaat ondernemen met de NVSH-jongeren (i.v.m. het Sextant-congres in oktober), met enkele Minderbroeders in Venray en waarschijnlijk met het Comité van de Vrede 1961. Even verder op wordt dan nog vermeld: humanisme behelst HET LEVEN. En wat dáár niet voor malle dingen in voorkomen!

De *Haagse Jongerenkontakgroep* organiseerde een avond over de vraag hoe men het ter beschikking gekomen keldertje zou gaan inrichten. Wat dat betreft, moeten ze maar eens bij hun Rotterdamse collega's in de leer gaan, zoals men elders kan lezen.

„Hierbij geven wij met vreugde kennis van de geboorte van de *Humanistische Jongeren Gemeenschap-Apeldoorn*, namens de leden 2-2-1967 te 23.00 uur.” Het blad waarin we deze geboorte-aankondiging lezen, draagt de opgewekte naam „Ons Wekkertje” en is van de H.V.-gemeenschap Apeldoorn. Daarin stond dan ook nog dat op de oprichtingsavond circa 18 jongeren bijeen waren, gesproken werd over de te ontwikkelen activiteiten (discussieren, bezoek aan exposities en andere culturele evenementen, fotografie, disco-avonden, natuuruitslapjes) en het plan om dit alles te ondernemen tezamen met de militaire geestverwanten in de legerplaats Apeldoorn. We wensen ons boorlingske een voospoedige groei enne... als er eens goeie en/of gekke foto's zijn voor de gele omslag?

Het *Gazetje* joeg me de doodstuipen op het lijf. Ik dacht bij het zien van dit orgaan dat het bergafwaarts ging met de *HJG-Eindhoven*. Op de omslag staat namelijk een lijkwagen. De inhoud van het blad bewijst echter het tegendeel: progressief, uitdagend en opbouwend met o.m. de volgende advertentie: „Na jarenlange processen eindelijk vrijgegeven! HUMANISME EN SEXUALITEIT, samengesteld door de sexuoloog V.O. Hoezeldenrustvanpraag. Verkrijgbaar bij de niet-erkende boekhandel! Openhartig! Fel-realistisch! Alleen voor volwassenen! Slechts f 0,95.” Dit schrijft men dan in de lichtstad in het duistere zuiden.

De oogst van de vrije nieuwsgaring is ditmaal wat mager. Is er iets dat de moeite waard is: het adres van de redactie staat voorin.

internationaal

De Humanistische Jongerenbeweging van België houdt haar nationaal congres 1967 van 3 t/m 6 april in haar afdeling Neerpelt-Overpelt in (uiteraard) Belgisch Limburg. Men heeft een indrukwekkend beschermcomité en behalve de algemene ledenvergadering staan inleidingen en discussies op het programma over „H.J.B. en Politiek”, „Pluralisme en Onderwijs”, „Betekenis van het Schoolpact”, „België en de Nato”, „Militaire Pacten en Vrede” en „Vietnam”. Mochten er in Nederland belangstellenden zijn: men kan zich richten tot de heer Gust Haverbeke, Haspershoven 13, Overpelt, België.

verbondscongres

Zoals vermoedelijk wel bekend is, houdt het Humanistisch Verbond op 15 en 16 april a.s. zijn tweejaarlijks congres. Op een dergelijk congres zijn het in de eerste plaats de door de gemeenschappen aangewezen afgevaardigden, die zich over tal van huishoudelijke en organisatorische vraagstukken gaan uitspreken. Daarnaast is er echter een congressthema „De plaats van het Humanistisch Verbond in de Nederlandse samenleving” waarover diepgaand van gedachten zal worden gewisseld en waaruit wellicht meer inhoudelijke beleidslijnen voor de komende jaren zullen voortvloeien. Op zaterdag om 11 uur wordt begonnen met het huishoudelijk deel in verschillende groepen. 's Middags wordt dit deel voortgezet in een voltallige vergadering. Tegen het einde van de middag wordt het congressthema ingeleid om dan in de avonduren in verschillende discussiegroepen de materie verder uit te diepen. De rapporten van deze groepen zullen de volgende dag ter beschikking zijn als om 10 uur een forum en discussie begint. 's Middags wordt het huishoudelijk deel dan afgesloten. Belangstellenden die willen deelnemen zonder afgevaardigden te zijn, dienen zich per briefkaart te richten tot het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht om zich van een toegangskaart te voorzien. Voor logies kan men zich wenden tot de H.J.G.-Utrecht, mej. M. Westeneng, W. Barendszstraat 57, Utrecht.

libertijn

het jongerenblad

waar

toekomst in zit

voor f 5.75 per jaar

JONGERENWEEKEND 29-30 APRIL 1967
PERSOONLIJKE EN GEMEENSCHAPPELIJKE
MAATSTAVEN

Dit weekend komt tot stand door samenwerking van de werkgroep Jeugd en Jongeren van het Humanistisch Verbond en de Humanistische Jongerengroep-Amsterdam.

Het doel is gezamenlijk onder ogen te zien of er enige duidelijke lijnen zijn te vinden in het leven en ons doen en laten. Wij gaan er daarbij vanuit dat wij niet meer (maar ook beslist niet minder) hebben dan onze eigen inzichten en mogelijkheden.

Het is niet de bedoeling iemand het humanisme aan te praten. Het is alleen plezierig als de deelnemers eerlijk en open praten en denken over de verschillende levenshoudingen die buiten kerk en godsdienst mogelijk zijn.

Praten en denken zonder startpunten leidt snel tot eindeloos gezwam. Daarom wordt op zaterdagmiddag het onderwerp ingeleid door Arjan Struijk, adj.-dir. van het Humanistisch Vormings Centrum voor Militairen te Driebergen en door Wim Engelen, R.-K. pr. op zondagochtend. Beide sprekers zullen ongetwijfeld voldoende stof aandragen om met hen van mening te verschillen. Op zondagmiddag kan dan onder meer in groepjes over enkele onderwerpen onderling van mening worden verschild.

De zaterdagavond is een ongeorganiseerd gebeuren(?)

Het weekend wordt gehouden in de jeugdherberg DE GRASHEUVEL te Amersfoort van zaterdag 14 uur tot zondag 16 uur. De kosten per deelnemer tot 25 jaar bedragen f 12,50 en voor jongeren boven 25 jaar f 15,—, waarbij op lakens of slaapzak na, alles is inbegrepen.

Men kan zich opgeven door het zenden van een briefkaartje aan Jaap Snoek, Kramatweg 13, Amsterdam, waarop men dan duidelijk dient te vermelden: naam, adres, jongen of meisje en geboortedatum. Tegelijkertijd dient men de deelnemersprijs te storten of over te schrijven op Gem. girorekening H 4411 t.n.v. HJG-Amsterdam onder vermelding „Voorjaarsweekend 1967” of op postgirorekening 13500 t.n.v. Gem. giro Amsterdam onder vermelding van H 4411: HJG-Amsterdam Voorjaarsweekend 1967. Na ontvangst van briefkaart en geld ontvangt u een uitvoerig programma en verdere zakelijke informatie.

Inschrijvingen in volgorde van storting!

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn”.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Handtekening

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn”.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Handtekening

Kan ongefrankeerd
verzonden worden

ANTWOORDKAART

Machtiging nr. 3167

AMSTERDAM 17

Libertijn

Postjeskade 43-1
Amsterdam-W.

Kan ongefrankeerd
verzonden worden

ANTWOORDKAART

Machtiging nr. 3167

AMSTERDAM 17

Libertijn

Postjeskade 43-1
Amsterdam-W.